

SUMMARY

Biruyk L. Future primary school teacher's readiness to the Russian language professional activities.

The purpose of the article is to determine the primary education teachers' readiness to Russian (second foreign) language professional activity and the characteristics of its components. The specifics of the research required combining general scientific methods and theoretical search.

In the paper the definition of the mentioned readiness is given and its components are pointed out: communicative and motivational, communicative and informative, communicative and technological. In particular, the indicators of the communicative and motivational components are: formation of positive emotional and evaluative attitude to the teaching profession, understanding historically conditioned cultural diversity in the state, interest and desire to study the Russian language, setting the purpose, educational activities objectives as a form of creativity, success desire, the ability to mobilize, responsibility, the necessity to deepen and improve professional skills in the field of linguistics. Information and communication component includes such indicators: understanding of the theoretical concept of speech and language, knowledge of the Russian language system; the ability to use classroom expressions necessary for learning activities taking into account children's communication areas and topics. In particular, a student must know: 1) the purpose, tasks, contents, methods of teaching primary school children's communication, the laws of this age group speech development, the peculiarities of teaching organization, the curriculum, training program and teaching and learning means; 2) to know linguistic and communicative features of teaching primary school pupils; 3) to know the basics of communication theory. Communicative and technological component of readiness to the Russian language communicative competence forming includes operational and technological skills: the ability to use active and interactive technologies, including the ability to make a game, modeling, project activities; the ability to form language, speech and socio-cultural components of communicative competence.

Conclusions. The mentioned readiness is considered as a steady start integrated feature of a person the essence of which is the motivational system and communicative skills in the ability to teach the Russian language to primary school pupils. We consider further it is advisable to determine the criteria and levels of the studied quality formation.

Key words: readiness, intending primary school teacher, professional activity, Russian language.

УДК 378.1:664

Ольга Благий

Українська інженерно-педагогічна академія

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ- ТЕХНОЛОГІВ ХАРЧОВОЇ ГАЛУЗІ

У статті наведено детальний аналіз наукової літератури, що дозволив визначити принципи підготовки майбутніх інженерів-технологів у процесі формування здоров'язберезливої компетентності. У структурі принципів навчання майбутніх фахівців виділено дві групи: змістовні та процесуальні. До змістовних принципів навчання відносять: принцип моделювання професійної діяльності, принцип систематичності й послідовності викладання навчального матеріалу, принцип відповідності змісту вищої освіти сучасним і прогнозованим тенденціям розвитку науки та технології. До процесуальних принципів відносять такі принципи, як принцип

професійної спрямованості, принцип позитивної мотивації і сприятливого емоційного фону, принцип гуманізації, принцип міцності знань, умінь і навичок, принцип інноваційності, принцип інтеграції навчальної й науково-дослідної діяльності. Їх комплексне застосування в процесі підготовки майбутніх інженерів-технологів передбачає вдосконалення змісту та методики навчання.

Ключові слова: *інженер-технолог, харчова галузь, здоров'язбережувальна компетентність, принципи навчання, змістові принципи, процесуальні принципи, система.*

Постановка проблеми. Розробка та впровадження харчових продуктів, що спрямовані на профілактику й відновлення здоров'я споживачів є актуальним завданням майбутніх інженерів-технологів харчової галузі. Тому важливо виявити принципи підготовки майбутніх фахівців у процесі формування здоров'язбережувальної компетентності. Сучасна підготовка майбутніх інженерів-технологів харчової галузі базується на традиційних та креативних підходах до організації навчального процесу. Але підвищення якості освітнього процесу передбачає подолання низки суперечностей, що виникають у процесі формування здоров'язбережувальної компетенції майбутніх фахівців:

- між соціальним замовленням споживачів щодо необхідності вживання оздоровчої продукції та недостатньо високим рівнем професійної підготовки майбутніх інженерів-технологів до її розробки;
- між значними розробками науковців щодо розвитку творчого мислення майбутніх фахівців та організацією навчального процесу на репродуктивному рівні;
- між розробкою змісту, методів і форм підготовки майбутніх інженерів-технологів та відсутністю цілісної методичної системи;
- між необхідністю формування здоров'язбережувальної компетентності в майбутніх інженерів-технологів харчової галузі та невизначеністю принципів навчання.

Отже, метою дослідження є обґрунтування принципів формування здоров'язбережувальної компетентності у процесі підготовки майбутніх інженерів-технологів харчової галузі до розробки інноваційних оздоровчих продуктів.

Аналіз актуальних досліджень. Вивченням даної проблеми займалися Ю. К. Бабанський, С. У. Гончаренко, І. Ф. Харламов, М. Д. Ярмаченко та інші вчені. Науковці по-різному трактують педагогічні принципи навчання, що свідчить про відсутність їх єдиної класифікації. Зокрема, недостатньо розкритими залишаються принципи формування здоров'язбережувальної компетентності у процесі підготовки майбутніх інженерів-технологів харчової галузі до розробки інноваційних оздоровчих продуктів.

Метою статті є визначення й обґрунтування принципів навчання майбутніх інженерів-технологів харчової галузі до розробки інноваційних оздоровчих продуктів.

Виклад основного матеріалу. Аналіз сучасної літератури з розробки інноваційної оздоровчої продукції доводить актуальність цієї проблеми та потенціал майбутніх інженерів-технологів харчової галузі. Формування здоров'язберезувальної компетентності спрямоване на підготовку майбутніх фахівців харчової галузі до створення продукції масового харчування лікувально-профілактичного, функціонального та спеціального призначення.

Учені вбачають важливою ланкою особливу специфіку формування у студентів не «знань» і «способів діяльності», а, відповідно до теорії І. Я. Лернера – В. В. Краєвського, – «досвіду емоційно-ціннісних відносин» [7, 182]. Такий досвід прийнято називати дидактичними принципами [3, 142]. Ю. К. Бабанський вважав: «... З виявлених дидактикою закономірностей впливають деякі основоположні вимоги, дотримання яких забезпечує оптимальне (найкраще для даних умов) функціонування навчання. Їх називають принципами навчання» [1, 327]. Дидактичні принципи є визначальними при виборі змісту освіти, методів і форм навчання [5, 11].

Основними дидактичними принципами є науковість навчання, виховний характер навчання, наочність навчання, свідомість і активність у навчанні, міцність засвоєння знань, систематичність і послідовність у навчанні, доступність навчання, індивідуальний підхід [6, 89].

Використання принципів навчання допомагає скоригувати навчальний процес таким чином, щоб відбувалося ефективно засвоєння знань студентами. Поряд із тим ці принципи дозволяють поетапно досягати мети навчання, встановлювати між викладачами і студентами атмосферу творчої взаємодії та взаєморозуміння. Тому так важливо визначити сукупність необхідних принципів підготовки майбутніх інженерів-технологів харчової галузі у процесі формування здоров'язберезувальної компетентності. Аналіз наукової літератури дозволяє визначити основні принципи навчання майбутніх фахівців.

Розглянемо принцип відповідності змісту вищої освіти сучасним і прогнозованим тенденціям розвитку науки та технології. Він реалізується завдяки взаємозв'язку між підтвердженими науковими даними та змістом підготовки майбутнього фахівця; цей принцип є основою навчального процесу студентів. У ньому закладено ознайомлення з рецептурними компонентами, хімічним складом, технологією виготовлення харчової продукції відповідно до сучасного стану науково-технічного прогресу. Розробка та створення інноваційних оздоровчих продуктів має викладатися на підставі перевіреної та достовірної наукової інформації, яка відповідає прогнозованому розвитку технологій і суспільства. Тобто, розробка інноваційної оздоровчої продукції майбутнім інженером-технологом повинна здійснюватися за сучасними технологіями, але з урахуванням даних науки.

Наступним визначимо принцип інтеграції навчальної й науково-дослідної діяльності. Розробка інноваційної оздоровчої продукції та її

впровадження передбачає неодмінну перевірку отриманих теоретичних знань у процесі науково-дослідної діяльності. Спостерігаючи за результатами, майбутні фахівці порівнюють їх зі стандартним, аналізують процеси, які відбуваються, досліджують взаємодію компонентів, визначають вплив на організм споживача. Тобто, відбувається впровадження елементів науково-дослідної діяльності в навчальну. Саме в процесі науково-дослідної діяльності майбутні фахівці оформлюють офіційні патенти з метою підтвердження можливості впровадження інноваційної розробки. Отже, інтеграція навчальної й науково-дослідної діяльності виникає як результат розробки інноваційної оздоровчої продукції. Цей принцип знаходить відображення не лише у змісті навчання, але й у методах, засобах та формах підготовки майбутніх фахівців.

Обґрунтуємо принцип систематичності і послідовності викладання, який допомагає студенту отримати комплексне представлення навчального матеріалу. Цей принцип відображає процес опанування інтегрованих складових навчального матеріалу. Під час інтеграції змісту має спостерігатися певна логічна структура. Послідовність змісту підкреслює наявність взаємозв'язків між темами та дає змогу остаточно закріпити набуті знання. Змістові теми мають продовжувати одна одну і спиратися на попередньо здобуті знання. Тому в процесі підготовки майбутніх інженерів-технологів до розробки інноваційної оздоровчої продукції важливо визначити рівень базових знань, інформаційне наповнення дисциплін, їх взаємозв'язки та логічну послідовність викладання. Отже, реалізація принципу передбачає оновлення змісту та методики навчання, які б урахували всі міждисциплінарні зв'язки та їх послідовність у процесі формування здоров'язберезувальної компетентності майбутніх фахівців.

Обґрунтуємо принцип міцності знань, умінь і навичок (ЗУН). Цей принцип спрямований на використання здобутих ЗУН у подальшій навчальній роботі та майбутній професійній діяльності. Розвиток ЗУН можна забезпечити усвідомленим сприйманням, заучуванням головного в навчальному матеріалі, систематичним застосуванням набутих знань і способів діяльності в різних професійних ситуаціях, тобто підкріпленням [2, 99]. У процесі формування здоров'язберезувальної компетентності майбутніх інженерів-технологів цей принцип спрямований на розробку засобів навчання на репродуктивному, продуктивному та творчому рівнях засвоєння ЗУН. Необхідною умовою формування навичок із розробки інноваційної оздоровчої продукції є вирішення практичних завдань та професійних ситуацій. Тому якісна підготовка майбутніх фахівців передбачає вдосконалення та розробку методів, форм, засобів навчання й оновлення комплексу методичного забезпечення.

Визначимо принцип інноваційності навчання, спрямований на моделювання змісту, форм і методів навчального процесу відповідно до

поставленої мети з використанням новизни. Застосування цього принципу спрямоване на підвищення якості фахової підготовки майбутніх інженерів-технологів та її наближення до європейських стандартів. У процесі підготовки майбутнього фахівця до розробки інноваційної оздоровчої продукції доцільно використовувати такі сучасні технології навчання, як: ділові ігри, проблемне та евристичне навчання тощо. Окреслені методи спрощують сприйняття складного навчального матеріалу та підвищують рівень мотивації студентів.

Обґрунтуємо принцип виховного характеру навчання. Важливим етапом підготовки майбутнього фахівця харчової галузі до професійної діяльності є виховання його як особистості, яка має систему певних цінностей, почуття громадянського обов'язку й відповідальності за здоров'я нації, моральні якості, патріотичні погляди, що стосуються підтримки та впровадження вітчизняних інноваційних технологій виробництва оздоровчих продуктів. Цей принцип може бути реалізований у тому разі, якщо у змісті навчання надавати інформацію про вітчизняні наукові досягнення щодо створення оздоровчих продуктів, про біологічно активні речовини, які містяться в лікарських рослинах та вирощуються на території України, про стан екологічного середовища країни та його вплив на розвиток захворюваності споживачів, на якість безпосередньо продуктів харчування.

Також важливим є інформаційне наповнення засобів навчання: практичних завдань, задач, проблемних ситуацій, застосування ділових ігор, що дозволяють урахувувати принцип виховання майбутніх фахівців. Тобто, методика навчання майбутніх інженерів-технологів повинна відображати національні особливості держави.

Наступним розглянемо принцип гуманізації, який відображає освітній процес, спрямований на повагу до людської гідності майбутнього фахівця, активізацію його бажання до навчальної діяльності, розвиток вольових якостей та спонукання на досягнення поставлених цілей. Принцип проявляється через вибір методів і форм навчання й спрямований на розвиток позитивної атмосфери, що формує взаєморозуміння між викладачем та студентом, підтримує прояв почуттів і переживань, заснованих на успішних результатах розробки. У процесі підготовки майбутнього інженера-технолога важливим завданням викладача є надання психологічної підтримки, професійної допомоги та мотивації, особливо під час виявлення недовіри. Принцип гуманізації тісно пов'язаний із принципом позитивної мотивації і сприятливого емоційного фону.

Обґрунтуємо принцип позитивної мотивації і сприятливого емоційного фону. Сприятливе емоційне середовище набуває актуальності для активного залучення студентів до навчання. Здобуття знань у студентів викликає переживання, почуття, які навіюються навчальним матеріалом та його емоційним забарвленням. Від інтенсивності викликаних емоцій залежить

рівень засвоєння студентом навчального матеріалу. Тому, у процесі підготовки майбутніх інженерів-технологів до розробки інноваційної оздоровчої продукції теоретичні відомості необхідно представити цікаво, доступно, яскраво, тобто викликати у студентів позитивні почуття й бажання до розуміння та засвоєння матеріалу. Для створення позитивної мотивації використовуються різноманітні засоби (відеоролики, схеми, картки, зображення, зразки) та методи (проблемне навчання, ділові ігри, конкурси) навчання. При майстерному застосуванні викладачем усіх вищеперелічених технологій та його особистісних якостей позитивні емоції зацікавлять майбутніх фахівців; вони стимулюватимуть студентів до подальшої самостійної роботи й удосконалення своїх професійних задатків.

Розглянемо принцип професійної спрямованості, який ураховує мотивацію професійної діяльності студентів, розвиток мотивів, установок особистості та виражається в інтересах, ставленні та цілеспрямованих зусиллях. А. А. Вербицький визначає необхідність реалізації професійно спрямованого навчання шляхом відтворення у формах, методах реальних професійних завдань [4, 233]. Цей принцип спрямований на формування здоров'язберезувальної компетентності майбутніх фахівців у процесі вирішення професійно важливих ситуацій. Реальні виробничі ситуації, що мають місце на підприємствах харчової галузі та пов'язані зі здоров'ям споживачів, спонукають майбутнього інженера-технолога на досягнення поставленої мети. Тому необхідною умовою розширення навичок студентів є розробка цілого банку ситуаційних завдань, їх поглиблений розгляд та осмислення шляхів вирішення проблем. У процесі підготовки імітується ситуація, яка породжує бажання до застосування професійних здатностей студентів. Професійні завдання повинні забезпечувати засвоєння навчального матеріалу, що відповідає реальній виробничій ситуації, у якій може опинитися фахівець. Отже, розробка інноваційної оздоровчої продукції сприймається майбутнім інженером-технологом як особисте життєве завдання й виступає способом самовдосконалення та самовиховання.

Наступним визначимо принцип моделювання професійної діяльності. Цей принцип передбачає опис кваліфікаційних вимог до майбутньої професійної діяльності: функції, які він виконуватиме на робочому місці, загальнопрофесійні, загальнотехнологічні та спеціальні знання, уміння й навички, які необхідні для розв'язання поставлених завдань. Принцип полягає в попередньому моделюванні особистості майбутнього інженера-технолога із професійно сформованою здоров'язберезувальною компетентністю в якості майбутнього спеціаліста. Кожна така модель створюється на базі глибокої діагностики й порівняння отриманих результатів із професійною кваліфікаційною характеристикою. Спираючись на реальні умови професійної діяльності фахівця харчової галузі в процесі розробки та впровадження оздоровчих продуктів,

створюється програма навчальної діяльності студента, яка імітує професійну діяльність фахівця.

Окреслені принципи формування здоров'язбережувальної компетентності студентів знаходяться в тісному взаємозв'язку та спрямовані на розвиток професійної майстерності майбутнього інженера-технолога. Їх комплексне застосування в процесі підготовки майбутніх інженерів-технологів передбачає вдосконалення змісту та методики навчання. Тому визначені принципи доречно розділити на дві групи: змістові та процесуальні. Змістові принципи реалізуються шляхом структурування, розробки й впровадження в освітній процес науково-підтвердженої навчальної інформації. До них відносимо: принцип моделювання професійної діяльності, принцип систематичності й послідовності викладання навчального матеріалу, принцип відповідності змісту вищої освіти сучасним і прогнозованим тенденціям розвитку науки та технології.

Процесуальні принципи характеризують методи та форми формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців та способи засвоєння необхідних знань. До цієї групи відносимо такі принципи, як принцип професійної спрямованості, принцип позитивної мотивації і сприятливого емоційного фону, принцип гуманізації, принцип міцності знань, умінь і навичок, принцип інноваційності, принцип інтеграції навчальної й науково-дослідної діяльності.

Такий поділ принципів навчання майбутніх інженерів-технологів є умовним, оскільки вони є взаємозалежними та впливають на всі складові організації освітнього процесу. Реалізація визначених принципів у процесі підготовки майбутніх фахівців дозволяє сформуванню цілісної структури навчання студентів, що відповідає соціальному замовленню та кваліфікаційним вимогам. Представлені принципи є основою розробки цілісної методичної системи щодо формування здоров'язбережувальної компетентності в майбутніх інженерів-технологів харчової галузі в процесі їх професійної підготовки.

Висновки. Проаналізувавши наукові підходи з даної проблеми, було встановлено, що принципи навчання складають основу навчання майбутніх інженерів-технологів харчової галузі. Сукупність окреслених принципів визначає мету, зміст, методи, засоби й форми підготовки майбутніх фахівців у процесі розробки інноваційної оздоровчої продукції. Дотримання принципів забезпечує послідовну, комплексну та злагоджену організацію освітньої діяльності студентів. Отже, здійснення підготовки майбутніх інженерів-технологів у процесі здоров'язбережувальної компетентності за визначеними принципами на практиці передбачає вдосконалення навчального процесу, надання йому цілісності, структурованості й наукової обґрунтованості. Автором було відокремлено головні змістові та процесуальні принципи підготовки майбутніх фахівців,

поєднання яких забезпечить формування професійних навичок щодо розробки інноваційної оздоровчої продукції.

Перспективами подальших досліджень є обґрунтування й розробка теоретичних засад змісту навчання майбутніх інженерів-технологів харчової галузі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабанский Ю. К. Педагогика : [учеб. пособие для студентов пед. ин-тов] / Ю. К. Бабанский, В. А. Сластенин, Н. А. Сорокина и др. ; под ред. Ю. К. Бабанского. – 2-е изд., доп. и перераб. – М. : Просвещение, 1988. – 479 с.
2. Біляковська О. О. Дидактика вищої школи : [навч. посіб.] / О. О. Біляковська, І. Я. Мицишин, С. Б. Цюра. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – 360 с.
3. Бондар В. І. Дидактика : підручник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів / В. І. Бондар. – К. : Либідь, 2005. – 264 с.
4. Вербицкий А. А. Активное обучение в высшей школе : контекстный подход : метод. пособие / Андрей Александрович Вербицкий. – М. : Высшая школа, 1991. – 207 с.
5. Голуб Б. А. Основы общей дидактики : учеб. пособие для вузов / Б. А. Голуб. – М. : Гуманитарный издательский центр «ВЛАДОС», 1999. – 96 с.
6. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 374 с.
7. Сериков В. В. Личностно ориентированное образование : поиск новой парадигмы : монография / В. В. Сериков ; Волгоградский государственный педагогический университет. – М., 1998. – 264 с.

РЕЗЮМЕ

Благий О. Принципы формирования здоровьесберегающей компетентности в процессе подготовки будущих инженеров-технологов пищевой отрасли.

В статье приведен подробный анализ научной литературы, который позволил определить принципы подготовки будущих инженеров-технологов в процессе формирования здоровьесберегающей компетентности. В структуре принципов обучения будущих специалистов выделены две группы: содержательные и процессуальные. К содержательным принципам обучения относятся: принцип моделирования профессиональной деятельности, принцип систематичности и последовательности изложения учебного материала, принцип соответствия содержания высшего образования современным и прогнозируемым тенденциям развития науки и технологии. К процессуальным принципам относят такие принципы, как принцип профессиональной направленности, принцип положительной мотивации и благоприятного эмоционального фона, принцип гуманизации, принцип прочности знаний, умений и навыков, принцип инновационности, принцип интеграции учебной и научно-исследовательской деятельности. Их комплексное применение в процессе подготовки будущих инженеров-технологов предполагает совершенствование содержания и методики обучения.

Ключевые слова: инженер-технолог, пищевая отрасль, здоровьесберегающая компетентность, принципы обучения, содержательные принципы, процессуальные принципы, система.

SUMMARY

Blahyi O. The principles of formation of health-saving competence in the process of future engineers-technologists of food industry training.

In the article the principles of training of future engineers-technologists in the formation of health-saving competence are defined. Didactic principles are crucial in selecting the content

of education, methods and forms of education. The use of learning principles helps adjust the learning process in such a way to effective students' learning. In the structure of the principles of the future specialists training two groups are outlined: content and procedural. The content principles are: the principle of modeling of professional activity, the principle of systematicity and consistency of teaching material, the principle of conformity of the content of higher education with modern and the forecasted tendencies of development of science and technology. The procedural principles include such principles as the principle of professional orientation, the principle of positive motivation and a favorable emotional background, the principle of humanization, principle of strength of knowledge, abilities and skills, the principle of innovation, the principle of integration of educational and research activities. The principle of conformity of the content of higher education with modern and the forecasted tendencies of development of science and technology involves the preparation of future specialists in modern technologies, but based on the data of science. The principle of integration of educational and research activities is aimed at introducing elements of research activities in training. The principle of systematicity and consistency of teaching emphasizes the interlinkages between the themes and allows you to consolidate finally the acquired knowledge. The principle of strength of knowledge, abilities and skills is aimed at using the acquired knowledge in further academic work and future professional activity. The principle of innovation training is aimed at simplifying the complex perception of educational material and improve students' motivation. The principle of the educational character of education is associated with support and implementation of domestic innovative production technologies and wellness products. The principle of humanization is aimed at developing a positive atmosphere between the teacher and the student, the provision of psychological support, professional assistance and motivation. The principle of positive motivation and a favourable emotional background is aimed at interesting, accessible and vivid presentation of learning material. The principle of professional orientation is aimed at the reproduction of productive situations while learning at different levels of complexity. The principle of modeling of professional activity relies on the development of a programme of educational activity of students simulating the professional activity of a specialist. The author has highlighted the main substantive and procedural principles of the future specialists training, the combination of which ensures the formation of professional skills on the development of innovative health products.

Key words: *engineer-technologist, food industry, health protection competence, learning principles, content principles, procedural principles, system.*